

# KRIVICA ZA KRIVICO.

---

P o v e s t

iz

časa ruske cesarice Katarine II.

---

Nekoliko po nemškem

zdelal

*Fr. Malavašič.*



---

V LJUBLJANI 1859.

V založbi in na prodaj pri Henriku Ničmanu, bukvovezu  
na starem tergu hiš. šte. 167.




# Krivicica za krivico.

---

## I.

### *Postiljon in stréže.*

bnebj je bilo jasno in višnjevo, kakoršno se vidi v toplih létnih večerih samo v Italii; glasno veselo petje v Modeni je začelo potihovati po mestu; tu in tam je smuknil še kak ponočnjak iz ulice v drugo. Samo v véliki gostivnici „Al straniero“, to je: pri tujcu, je terpel še hrup in šum blizo do ene čez pol noči. Tuji gosti iz vseh krajev so se ali še le pripekljali ali pa so se odpravljali za odhod. Med poslednjimi je bil bogat Rus. Terdega serca in osorn, kakor podnebj je njegove severne domovine, je ukazoval svojemu služabniku, kaj mu bo prihodnje jutro storiti. Da mu je vsako svoje povelje z grozovito kletvijo na ušesa privézal, se ni nihče čudil, kdor ga je poznal.

Molčé in ponižno je prejel svoje povelje, in ko je vidil, da je njegov gospod luč v svoji spavnici ugasnil, je ostal še na nogah in šel v pivnico. Nekak dúšen nepokoj ga je nadlegoval, kar se je dalo iz vsega njegovega vedénja posnéti. Vsedel se je za mizo in kuril svojo pipo, pa ustal je spet in se sprehajal po pivnici; včasi je še celó po malem z zobmi zaškripal, kakor če bi ga togota lomila. Z eno besedo: védel se je, kakor človek, kteremu razjéda kaka strast ali skerb serce.

Ura je že dvé odbila, pa še vedno ga ni nič mikalo spat iti. Sam je ostal v pivnici, kar se odprejo tihoma vrata, pri kterih pokuka nekdo v pivnico, reče samo: **Lorenzo!** in gre zopet tako tiho, kakor je prišel. Ime **Lorenzo** je prešinilo kakor blisek našega **Rusa**. Ob dlani se je udaril in prekrižaje se je šel tudi on spat. —

Po cesti iz **Modene** proti **Bolonii** je derdrala drugi dan ne velika, pa dobro otovorena kočija. Kake dve uri od prvega mesta se zavije z vélike ceste v stran. Postilijon, ki je sedel na konju, ogleda z nekako plašnimi očmi okraj, ko pride v neko goščavo; streže, kteri je sedel za njim na kočijažkem sedežu, je zasledoval z nepokojnim pričakovanjem pogleda njegove. Kočija je imela zagernjene okna in nihče

bi ne védil, ali je prazna, ali sedi in dremlje v nji kak popotnik, kateri išče zoper vroče opoldansko solnce italijanskega obnebja v nji sence in pokoja. Kar cukne postilijon naenkrat z vajeti konje, da se ustavijo, sproži pištolo v strežeta, kateri se zvali — pa ne tako urno, kakor vstre-ljen, z voza, in obleži na tleh, kakor mertev. Po strélu s pištolo se odpre okno kočije, možko obličje se pokaže iz nje, kterega po v tistem hipu dobro namerjena oblica iz pištote v ponosno čelo zadene, da se zverne z kervjó oblito v voz nazaj. Kratko stokanje — potem je pa vse tiho. — Postilijon skoči s konja, stopi h kočiji, pogleda v njo in se ozre potem z obličjem, na kterem se je brala kervoloka dovoljnost, po strežetu, kateri še vedno na zemlji leži. Ta oberne svojo glavo proti morivcu, kateri mu molčé pokima, da naj ustane. Potem gresta oba v kočijo, zavijeta nekaj dobro v s kožuhovno obšit plašč, in iz-lečeta iz voza. Bilo je človeško truplo. Dalječ od ceste ga neseta v goščavo, pokrijeta z suhim listjem in dračjem, potem se pa verneta k vozu, kterega okna še bolj zagerneta. Streže se vse-de, kakor da bi se ne bilo nič zgodilo bilo, na svoj sedež, postilijon pa na konja, in voz derdrá zopet naprej, da se komaj iz praha vidi.

Kmalo je več milj dalječ od mesta kervavega hudodelstva. Leta in leta pretečejo in nihče ni popraševal več po tem, kaj se je zgodilo. Tako je bilo, kakor da bi se bilo hudobno djanje med drugimi prigodki izgubilo; — kervavo, pa naglo pozabljeno naključje!

## II.

### *Dvajset lét pozneje.*

Dvajset let pozneje je derdral po cesti med Modeno in Bolónijo zopet voz, otovoren s skrinjami in zalo oblečenimi strežeti. Tudi njega je zadelo nekaj, pa nič kervavega ne: kolo se mu je sterlo. K sreči se je to blizo neke kmetiške pivnice zgodilo, v kateri je bila pošta. Gospodar voza, imeniten rusk grajšak, je mogel tedaj v tej hiši prenočiti. Udal se je v silo, pa ne ravno s preveč posnemljivo poterpežljivostjo. Zagromel je nekterikrat s kletvijo nad kočijažem; konja, kateri je bil s tem, da je urno v stran skočil, cele nezgode kriv bil, je dobro obecal, garasto cesto preklinjal in strežete serdito pogledoval, kateri so ponižno pričakovali njegovega povelja: to vse so bili prvi nasledki njegove togote,

ktera je menda v tem nedovoljnem in strastljivem obrazu že od nekadaj si svoj stanovitni sedež zbrala. Lesene stopnice so se tresle pod njegovimi terdimi stopinjami, ko je šel v stanico, ktero so mu pokazali. Ko je vidil, da je bila stanica, čeravno ne po grajšasko opravljena, vender snažna in v lepem redu, se je njegovo obličje nekoliko izjasnilo, in truden od vožnje se je vlegel na čedni počivavnik. Pa ni ga dolgo terpelo v tem pokoju. Skočil je pokonci, hodil nemirno sem ter tje po stanici, pozvončal hišnji, kateri je kaj naročil, pa zopet preklical; potem je poklical strežete k sebi in ko so prišli, jih je zopet zapodil. Iz vsega se je vidilo, da ga bolj, kakor vse drugo, otožnost nadlegje, in da mu prizadevanje, otožnosti uiti, njegovo že tako divje in nepokojno serce še bolj razjeda. Nazadnje mu v samotni stanici ni bilo prestajati; sklenil je tedaj v veliko pivsko stanico iti, kjer je mislil sicer na mešano, pa vender veliko družbo naletéti. — Bolje med bedastimi, kakor med nikakoršnimi ljudmi! si je mislil, ko je vrata odperl, in stopi tiho v njo.

Tu so pledli hlapci in dekcle slamo okrog velike okrogle mize sedé. V kotu za mizo je sedela gospodinja na starem stolu, in kot pridna predica je bila vsem drugim izgled pridnosti.

Slednji vé, da se o takih večerih ne manjka mnogoterih pogovorov, zlasti pa, da mora gospodinja vedno kaj pripovedovati, da posli brihtni ostanejo in po versti ne začnejo kimati.

Rus je umel italijanski jezik popolnoma. Ker si z drugim ni vedil časa kratiti, se vsede tudi on na stol in posluša pripovedke in historije, zdaj s komaj potiščeno nevoljo, zdaj z nekako vedoželjnostjo.

Ta večer je pripovedovala gospodinja pivnice ravno zgolj uboje in moritve. Vidila je, da njeni posli začnejo o tacih pripovedbah ušesa bolj pokonci vihati, kadar jih začne dremota že premagovati. Pripovedovala je grozne zgodbe iz vseh krajev zemlje, in v resnici je tudi kaj izmišljenega ali prenapetega pridjala.

„Ej, čemú tako dalječ po svetu moritev in hudodelstev iskati?“ je rekla gospodinja čez nekoliko. „Naša lastna domovina jih vé toliko povedati, in pravica ni mogla marsikterega tacega hudodelstva vizslediti. Prav dobro se spomnim še strašnega hudodelstva, katero je bilo prav blizo nas pred nekaj več ko dvajsetimi leti storjeno?“

„Gotovo mislite umorjenega imenitnega Rusa!“ reče eden poslušavcov. „Taka je, otroci.



Ker vam je pa to že znano, vam ni treba pripovedati.“

Ko je Voroničev, — tako je bilo ruske-  
mu grajšaku ime, kateri je prišel iz složne sta-  
nice v okajeno, zaduhlo pivnico, da bi dolgo-  
časnost pregnal — slišal, da je o njegovem  
rojaku govorjenje, kateri je v tem kraju umorjen  
bil, je primaknil svoj stol in rekel pripovedavki:  
„Ali niste govorili o imenitnem Rusu?“

„Govorila sem, žlahtni gospod, in če se ne  
motim, ste tudi Vi Rus.“

„Zadeli ste jo, tudi jez sem Rus; zavoljo  
tega bi rad slišal, kaj se je zgodilo, in prosim  
Vas, povedite mi to.“

„Prav rada, žlahtni gospod! Poslušajte.  
Več je že ko dvajset let. Moj rajnki mož še ni  
imel dolgo te gostivnice s pošto, ko je imeniten  
rusk gospod skozi to selo se peljal in je za-  
voljo majhne bolehnosti nekoliko dni pri nas  
ostal. Dva strežeta — služabnika — je imel  
sabo. Eden nju je spotoma zbolel in njegov  
gospod je sklenil ga tako dolgo pri nas pustiti,  
da bi toliko okreval, da bi mogel za njim priti.  
Tako ga je samo en streže spremil. Prav do-  
bro pomnim tega človeka; imenoval se je Ku —  
Kustrov. Mlad mož je bil, kateri se je znal  
prav lepo obračati. Bistrih černih oči je bil,

pa nekaj neizrekljivega, groznega je bilo v njih. Svojemu gospodu je bil pokoren, natančen, in spoštoval ga je z udanostjo, kakor more sužnik svojega gospoda spoštovati. Zaušnice in druge vroče, katerih je pogostem deležen bil, je terpel molčé; še nekako ponašal se je z njimi. Jez bi se bila, če bi bila njegov gospod, tresla pred njim. Ta ponos je dišal nekako po kervi, kakor ponos tigra, kateri vé, kdaj mu bo mogoče, svoje verige raztergati. Če so ga moji posli včasih zavoljo njegove žalostne osode pomilovali, si je ustnice grizel in se je čudno smejal. Ali njegove svitle oči se niso smejale; bralo se je v njih, da se režeče usta lažejo. Takrat smo imeli starega postilijona, Lorenzo z imenom, kateri se je blinil zvestoserčnega služabnika; skrival je pa vsim svoje hudodelstva prejšnjih lét, katerim se je mogel odpovedati, ker je bil star in slab, nikakor pa ne zavoljo studenja ali obžalovanja. Lé prepozno zmo zvedili, da je bil Lorenzo naj prederznejših tolovajev eden, da je pa obilo plačilo svojih hudodelstev zaigrál, in da bi mu v starosti ne bilo treba stradati, je šel kot postilijon si svoj pičel, pa pošten živež služiti. V tej hiši so ljudje Kustrova in Lorenca dostikrat vidili se prijazno pogovarjati; prav prijetla sta si bila; saj se hudobija druží k hudobiji,

kakor čednost k čednosti. To se ni nikomur čudno zdélo. Lorenzo je bil ko dobrovóljen in smešen staréc znan. Ruski gospod je postavil dan svojega odhoda; bolni streže Ivan je ostal pri nas, in Kustrov sam mu je zapisal, po kateri cesti se bo vozil njegov gospod, da bi mogel za njima priti, kadar bo ozdravljen. Rus je šel tedaj od nas; Lorenzo ga je peljal, Kustrov pa spremljal. Zastonj smo čakali, da se bo Lorenzo vernil. Nič več ga ni bilo, in že tretji dan so našli drevarji v bližnjem gozdu truplo umorjenega Rusa, v plašč zavito in s suhim listjem pokrito. Gosposka se je urno podvizala. Zvedila je, da se je pripeljal voz več postáj dalječ, potem pa se je dalje peljal. Kustrov je povsod ostro prepovedal, v skerbno zaperti voz pogledovati, ker njegov bolni gospod v njem počiva. Do Neapola so ga še sledili, dalje pa nič več ne. Bolj srečna je bila gosposka s svojim zasledovanjem na drugi strani. Čez dober mesec je bil Lorenzo ujét. Verh družeh tolovajstev in hudobij je tudi obstal, da je Rusa umoril. Kustrov ga je podkupil z 200 cekinov. Kakor je gorela v Kustrovu divja želja, se nad svojim gospodom znesti in njegovega bogastva polastiti, ga je vendar nekako spoštovanje vezalo, da bi se bil svojega gospoda sam lotil.

Pogovorila sta se tedaj, da bo **Lorenzo** samo s strelnim prahom (purflom) nabito pištolo izstrelil v **Kustrova**, kateri se bo videsno ranjen in omamljen z voza zvalil in bo tako gluha priča umoritve svojega gospoda in si lahko roke umil, če bi se primerilo, da bi bila zasačena. Strašni naklep jima je izšel, žali **Bog!** le preveč po sreči. **Lorenzo** je plačal svoje hudodelstva z življenjem, od **Kustrova** pa ni bilo več ne duha ne sluha. Skoraj, da je tudi on bodi si kakor kolj poginil.“

„To je pač žalostna prigodba; dobro, da je precej dolgo od takrat. Gotovo ste že pozabili, kako je bilo umorjenemu ime.“

„Zapisala sem ga, zlahtni gospod, in lahko Vam ga koj pokažem.“

Po teh besedah odpre gospodinja omaro in vzame iz bukev že ves rujav papir ter ga dá gostu.

„To ime mi je čisto neznano,“ ji reče **Rus**. „Kaj pa je na uni strani zapisano?“

„Popis poti je, ktero je zapisal **Kustrov** bolnemu **Ivanu**, kateri je, ko je žalostno smert svojega gospoda zvedil, tako hudo zbolel, de je kmalo potem v naši hiši umerl.“

**Voroničev** pogleda bolj natanjko pisanje in reče nekoliko zavzét: „To je pač čudno pi-

sanje; tako čudno je, da se dá med Bog vé koliko drugimi spoznati.“

„Če vam je kaj ležeče na njem, obderžite pisanje, žlahtni gospod. Nam tako ni za nobeno rabo, ker gotovo dalječ okrog nihče ne ume besedice ruskega.“

„Čemu mi bo ta papir?“ ji odgovori Voroničev, kateri ni družega nič hotel, kakor si kratek čas storiti in kateremu ni bilo dalje na ničémur več ležeče, ko je slišal to povest.

„Vernili se bodete, kakor sem slišala, iz italijanskih toplic v Rušijo. Kdo vé, ali ne bo pomagalo to malo pisanje kaj izslediti in Vam konec prigodbe razodeti, katero sem le po verhu povedala, ker sicer sama več ne vem.“

„Ako ste tacih misel, gospodinja, naj si bo,“ ji reče, in déne papir v svoj listnik.

Kmaló po tem je šel v svojo stanico spat.

### III.

*Slab in dober gospodar. Sovražtvo med njima, in kaj iz njega pride.*

Preteklo je zopet pet lét. Voroničeva je gnalo ta čas neko poželjenje po svetu, da bi

se omikal; ali osornosti svojega serca se vendar ni mogel znebiti. Njegove potrate so se le nekoliko skladale z njegovimi zanemarjenimi, zlo zadolženimi grajšinami. Njegov oskerbnik, kterega je doma pustil, sužnik Štepanov, mu je sicer včasih pohlevno pisal, da njegove grajšine ne zmagajo toliko dnarjev; pa prejel je vselej kratek in oster odgovor: Voroničevi kmetje so imeli pri dolgem življenju njegovega dobrega očeta dosti dobrih dni, da so si dnarjev na kupe nahranili; zdaj naj zamudo popravijo. Njemu je dnarjev treba in Štepanov naj mu jih pripravi, z lepim ali s hudim. Štepanov je vselej zdihoval, kadar je kako pismo od svojega gospodarja prejel; kmetom je bilo pa še bolj zdihovati in tarnati.

Nazadnje, čez pet dolzih in dražih let, ko je Nemško, Italijansko in Francosko premedel, je mislil Voroničev, da se je popolnoma omikal, in vernil se je v svojo domovino. Se vé, da mu niso šli z veselim vriskanjem naproti, pa Voroničev ni bil mož, da bi se bil nad tem spodtikal.

Štepanov mu je naredil rajtengo, in Voroničev se je prepričal z lastnimi očmi, da njegove potrate po svetu njegovih grajšin nič niso zboljšale, dasiravno so mu mogli kmetje s silo

dnarje dajati, temuč, da so se njegovi dolgovi tako narastli, da ni nikakoršnega upa več bilo jih kadaj poplačati. Pa Voroničev je bil s svojim divjim, strastljivim sercom tako lahkih misel, da mu je bila beseda „skerb“ čisto neznana, in pečal se ni kar nič za prihodnost. Štepanova rajtenga ga je tedaj samo za nekaj časa razkačila. Rad bi si bil v svojo škodo želel, da bi ga bil Štepanov kaj kanil, samo, da bi se bil mogel nad njim znositi. Pa rajtenga se je z njegovo v vseh rečéh vjemala, da mu ni mogel kaj. Nekolikrat je zagromel nad njim, potem ga je spustil izpred sebe z zlobnim obličjem.

Kar ga ni bilo doma, se sicer ni nič novega zgodilo; samo to je zvédil, da je dobil novega soseda, na kterega je zavoljo njegovega posebnega obnašanja vse gledalo. Paratikin je bilo ime temu novemu priseljencu, kterega posestvo je bilo tik Voroničevega. Iz vsega, kar je Paratikin počel, se je dalo posneti, da je silno bogat. Pa, kakor če bi se ljudi bal, ni imel s svojimi sosédi nikolj nič opraviti. Če ga je kdo povabil, se mu je prijazno zahvalil, in nikakor ni pustil, da bi ga prišel kdo obiskat. Pa dasiravno je skoraj kakor sovražnik ljudi le sam za-se živel, je imel vendar veliko lepih lastnost, s kterimi si je še celo tiste prikupil,

kteri so se nad njegovim nepriljudnim vedenjem zmerdovali ali se celó razžaljane mislili.

Paratikin je bil svojim podložnikom prav oče, in dasiravno ga tudi siromaki niso smeli obiskovati, ga vendar nikolj nihče ni prosil, da bi ga ne bil uslišal. Skrit in od vseh odločen je delil dobrote in marsiktero solzo žalosti in skerbi so obrisale njegove dobre djanja. Le kadar se je kaj posebnega prigodilo, je prišel med ljudi. Kadar je bil kje kak požar (ogenj) ali o naglih povodnjah je bil gotovo on s svojimi ljudmi prvi na mestu nevarnosti. Takrat ni bil več sovražnik ljudi Paratikin, kteri se je ljudi ogibal, ampak pogumen, neplašljiv, umen in delaven mož, kteri se ni bal ne največje nevarnosti, da je le koga smerti otel. Napeljevani od gospodarja, kterega so skoraj molili, so delali njegovi ljudje čudeže, in dostikrat se je zavaljo tega zgodilo, da so drugi grajšaki v svojih zborih očitno rekli: brez Paratikinove pomoči bi bilo njih selo zdaj samo še kup pepela. — Ko je pa nevarnost minila, je skočil Paratikin na svojega konja, ne čakaje hvale ali počitka, in je letel kakor tič k svojemu domu, kjer je bil zopet to, kar je bil popred, in nihče ga ni več slišal ne vidil.



Doma mu ni bilo družega nič mar, kakor kako bi stan svojih sužnikov zboljšal, kako bi svoje polje popravil. Od svojih sužnikov je malo terjal, zdajal jim je pa veliko. Večji del dneva je pa doprinesel s pobožnostjo, zavoljo česar si je dal lastno kapelo zidati, v katero se je prišlo iz njegove hiše po skrivni poti.

Dasiravno Voroničev ni bil človek, da bi hotel s čednostjo sloveti, vendar ni rad imel, da je kdo drug slovel. Urno je začel tedaj tujca čertiti; ljubezni sam ni zaslužil ne želel; kako bi jo bil mogel kakemu drugemu privošiti? Mikalo ga je, se s Paratikinom razpreti ali ga vsaj svétu počerniti in pokazati, da ni tako terdnih sklepov, kakor svét misli. To je mislil s tem doseči, če bo Paratikina zoper njegovo navado premogel, ga k sebi v vas pustiti. Napuhljen, kakor je bil, si Voroničev kar domišljevali ni mogel, da si bo kdo upal, mu kaj odreči; še staviti je hotel kaj s svojimi znanci za to. Peljal se je tudi res k Paratikinovi hiši, imenoval je z oholo zvestostjo svoje ime služabniku, kateri ga je sprejel s tem, da njegov gospod nikolj in nikakor nikogar k sebi ne pusti, ga obiskat. Sramote in jeze ni vedel kaj počéti, ko je vidil, da nič ne opravi.

Od tega časa je nosil nepopisljivo jezo do Paratikina v svojem sercu, in čakal je le priložnosti, da bi se nad njim iznesel. Pa malo upanja je imel za to, ker je bil njegov zopernik mož, kateri ni od nikogar nič potreboval. Zoper svojo voljo je imel še priložnost, da je mogel moža, katerega je skrivaj tako zlo čertil, pomoči prositi.

Tisto leto je namreč v tistem kraju, kjer sta imela Voroničev in Paratikin svoje posestva, sila zlo in dolgo deževalo. Setev je bila v nevarnosti, da je bo v povodnji konec in zavoljo tega so mogli grajšaki eden družega pomoči prositi, da so žito beržeje v kraj spravili. Paratikin je opravil to najbolj, kjer so njegovi ljudje iz ljubezni do svojega gospoda silno pridno delali. Voroničevi kmetje se niso tako hitro sukali, in vsak lahko vgone zakaj; — naj bolj zadej je ostal. Ker od svojih družih sosedov ni mogel pomoči upati, kateri so imeli sami za-se čez glavo opraviti, je mislil, da je njegov skrivni sosed pozabil, da ga je hotel po sili obiskati, in prosi ga s pismom, mu z njegovimi ljudmi pomagati. Paratikin sicer ni pozabil Voroničeve silnosti in praznih besed, s kterimi mu je žugal, pa preveč blagega serca je bil, da bi mu bil pomoč odrekel. Odgovoril

mu je tedaj tudi s pismom, da mu bo poslal drugo jutro še pred zorom tristo kmetov.

Ko je Voroničev Paratikinovo pismo prejel, je občutil nekaj v sercu, česar si ni mogel razložiti. Da ni občutil hvaležnosti, temu je bilo njegovo serce porok. Te čerke so bile, dasiravno dobro pisane, vendar tako posebne podobe, da so se mu nenavadno čudno zdele. Dalj ko jih je ogledoval, bolj pazljivo jih je pretuh-toval. Dasiravno so mu bile čisto tuje, se mu je vendar dozdevalo, da je tako pisanje že nekje vidil; pa kje? tako je ispraševal sam sebe, pa ni ga dobil odgovora v sebi; in vendar se je mogel na te čerke kak zanimiv prigodek vezati; to mu je bilo jasno. Vsede se tedaj na svoj stol, in pokliče z njemu nenavadnim pokojem poslednje leta svojega življenja v spomin, zlasti pa svoje potovanje in kaj se mu je godilo — po versti. Kar naenkrat plane pokonci, kakor če bi se mu bila luč v možganih unela; k omari steče, kjer so bile njegove pisma razmetane, išče dolgo, zakolne nekterekrat, če ni pravega pisma zagrabil, in najde nazadnje papir, kterega je iskal. To je bil tisti papir, ki mu ga je, kakor že vémo, gospodinja male gostivnice med Modeno in Bolonjo skoraj zoper njegovo voljo vrinila in

na katerem je bila od roke morivca **Kustrova** popisana pot.

**Z** obrazom, iz kterega je sijala kruta dovoljnost, vzame papir, pogleda pisanje na njem in pisanje na **Paratikinovem** pismu, ogleduje in ogleduje dolgo in natanko oboje pisanje in najde nazadnje, da je oboje ena roka pisala, da sta **Kustrov** in **Paratikin** tajisti človek.

**Ko** se je tega prepričal, se je zabliskal iz **Voroničevih** oči ogenj veselja, iz kterega se zna misliti, kako se zna pekel veseliti. **Paratikin**, sloveči, bogati, srečni **Paratikin**, kteri se je prederznil, mu svojo hišo zaprétí, kterega je že dolgo čertil, **Paratikin**, je bil zdaj v njegovi oblasti. Da mu je ta mož v tistem pismu, s kterim ga je hotel pokopati, iz svoje volje postregel, za kar bi se imel zahvaliti, — tega ni mislilo serce, kakoršno je bilo **Voroničevo**. V prvem hipu svojega veselja nad tem, je hotel celi svoji hiši povedati, kaj je našel, da bi celi svet zvedil, kar je on vedil. Pa en sam pogled o pravem času še na svoje dolgove, ktere mu je **Štepanov** spisal, mu je dal naglo drugo misel v glavo. Naskriž je položil svoje roke in z britkim veseljem, pa tudi hladnim prevdarjanjem je pomislil, kako bi dobil največ koristi iz tega, kar je našel.

## IV.

### *Staro hudodelstvo je razodeto.*

Komaj je ura poldan odbila, se odpravi Voroničev proti Paratikinovi hiši po skritih ovinkih, da bi ga od dalječ ne zagledal, in mu zopet vrát ne zaklenil. Vedil je iz mnogih govorov, da hodi Paratikin, da bi se z nikomur ne sošel, po skrivnih stopnicah slednji dan v kapelo. Zmuza se tedaj h kapeli, pride skozi stranske vrata do stopnic, in še pred, kakor je sam mislil, stoji v Paratikinovi stanici.

Paratikin je bil nad tako prederznim prihodom v svojo hišo osupnjen, in ni se mogel premagati, da je svojo nevoljo razodel. „Gospod! Vi se z mojo dobroto norčujete. Jutro na ves zgodaj bo tristo kmetov — — Saj ste menda prejeli moje pisemce?“

„Prejel sem ga, prejel, odgovori Voroničev prešérno, in prav veliko je zdaj na tem, kar stoji v njem, in ne na par mirnikov žita. Da vam kratko povem, to pisemce Vas izroči s telesom in premoženjem v moje roke.“

Paratikin, kteri je poznal nenaprosenega gosta po slovesu kot neotesanega in prenapetega

človeka, ga pogleda zaničljivo in mu reče mlačno: „Mislim, da se včasih mešate gospod Voroničev.“

„Zdaj, zdaj se bode te prepričali, ali in kako se mi meša,“ odgovori ta razkačen.

„Ne bom čakal tako dolgo, ampak prosim Vas, da se mi spravite v tem hipu iz te stanice in iz te hiše, ako nečete, da svoje ljudi pokličem.“

„Ti, Ti, zanikernež, zapusti to hišo, ktero si z umorom in tatvino pridobil!“ je zarujovel Voroničev v svoji divjosti.

Paratikin je osupnil, pa možko rekel: „Vidim, da imam res s človekom opraviti, kteremu se meša; zakaj, kdor ima zdrave možgane, ni ne tako nehvaležen, ne tako bedast, da bi prišel poštenega in postrežnega moža v njegovo lastno hišo s takim neumnim natolcovanjem nadlegovati. Še enkrat Vam rečem, pojdite, pa koj, sicer moram“ — —

„Ali pošten mož? hahaha! Reči rajše: Hudobnež, kteremu ni para! Mislim, de lahko vga-neš, kaj hočem reči. Zato se nehaj tako repenčiti; to se ne spodobi hudodelcu. Bój se me in glej, da moja milost dosežeš!“

„To bi bilo zastonj pri sercu, kakoršno je Vaše, in ne iskal bi Vaše milosti nikolj, če bi

bil tako nesrečen!, da bi se mogel Vas bati. Še enkrat, ob um ste prišli, jez pa sam sebe preveč spoštujem, kakor da bi se Vaši zlobnosti žertvoval. Zato pojdite urno sicer Vas bom dal po svojih služabnikov iz hiše spraviti!“

Po téh besedah stopi Voroničev bližje k svojemu zoperniku in prizadevaje se, z mirnim obličjem govoriti, kar ga je pa še strašnejega delalo, reče bolj tiho: „Poslušaj me **Kustrov** — to namreč je tvoje pravo ime! kaj si storil pred šestindvajsetimi leti s svojim gospodom, s katerim si se v Italijo peljal? Nikoli več ni vidil svoje domovine! Kaj si storil z njim? Govori!“

Ko je to slišal, je prešinila Paratikinovo serce groza, kakor blisek in skriti ni mogel svojemu sovražniku svojega obledenega obličja. Pa urno si ubere zopet svoje serce, ter reče precej pokojno: „Od ktereга gospoda se Vam bléde? Nikolj še nisim vidil Italije.“

„Ne, ne! gospod Paratikin ni vidil Italije, pač pa je **Kustrov**, sužnik in streže ruskega plemeniča, svojega gospoda v Italijo spremil, in tisti sužnik si **Ti!**“

„Moj stan in moje obnašanje priča dosti, da je smešno Vaše govorjenje, da sem jez kdaj sužnik bil. Dosti mi je tega besedovanja in konec mu bom storil.“

„Izmuzati se hočeš mojemu natolcovanju, kakor zvita kača. Dobro; naj tedaj jez namesti tebe odgovorim. Ti si umoril svojega gospoda na cesti med Bolonijo in Modeno, ne dalječ od pošte in mestica Polesetta; pomagač Ti je bil kot postilijon preoblečen tolovaj. To lepo hišo, te velike posestva, vse sužnike, kateri so ti podložni, vse to si kupil s kervjo gospoda. Res je, da je že dolgo, kar je bila njegova kri prelita; pa vendar še ni tako popolnoma izbrisana, da bi ne vpila zoper Tebe v nebo. Popotoval sem po tistem kraju, kjer si svoje grozovito djanje doprinesel, in ondi mi je bilo razodéto. Previdnost božja me je za Tvojega tožnika izvolila. Tresi se, morivec! Jutro že boš stal pred svojimi sodniki!“

Paratikin je prihajal o vsaki besedi bolj in bolj zmešan; obledoval je, da je bil bled kakor stena, in pogostoma si je mogel brisati znoj, ki je kapal v debelih sragah z njegovega čela. Samo toliko brihten je še ostal, da je vedil, da je ob svoje življenje in ob svojo srečo, ako se udá svojemu sovražniku. Reče mu tedaj s slabim glasom: „Hudobno opravlanje, s katerim me hočete ob moje pošteno ime pripraviti, me dela bolj nevoljnega, kakor pa osupnjenega, ker dobro vem, kako ste mi gorki. Kakor ste do



mene, tako ste do vseh svojih sosedov. Sicer me obdolžujete, pa mi ne morete nič skazati.“

Voroničev se je začel grozno krohotati in reče: Ali me misliš tako bedastega, da bi se Tebi nasproti postavil, če bi ti ne mogel skazati? Kustrov, ali poznaš še to pisemce, katero si s svojo lastno tolovajsko roko pisal? Obleduješ, in to mi priča, da ga spoznaš. Popis poti je, ktere ga si sam spisal in podpisal svojemu bolnemu tovaršu sužnemu Ivanu, kateri je mogel v gostivnici ostati. Kakor si takrat pisal, pišeš tudi še današnji dan; tega sim prepričan po pisemcu, katero sem danas zjutraj od Tebe prejel. Povej mi tedaj, tolovajski tovarš tolovaja Lorenca, ali nimam pričevanj, katerih mi nihče ne more ovreči?

Poslednih besed ni Paratikin več slišal, kakor samo grozovito ime: „Lorenzo;“ zakaj na svoj stol se je sosedel omedlevši, ko je zagledal nesrečno pisanje.

Voroničev je ploskal ob dlane; Paratikinovo omedljenje mu je bilo molčeče pričevanje njegovega hudodelstva. Rad bi bil Voroničev koga v pomoč poklical, pa varoval se je tega, ker bi utegnile v tem hipu priče ves njegov namen razdreti. Paratikina oživiti, da bi ga mogel še dalje terpinčiti, mu pomoli neko

dišavo pod nos in dergne z njo njegove sence. Ta nemila pomoč je Paratikina zopet zbrhitala; odpre oči, vidi svojega sovražnika še vedno pri sebi in zajeclja: „Gospod Voroničev, nikar me ne ugonobite! S čém sem vas tako zlo razžalil.“

Odslej je spoznal Voroničev za dobro, drugače govoriti. Nehal je tedaj tožnik biti, in govoriti je začel kot človek, ktereга vsaka obljuba dnarjev podkupi, — kateri pozabi hudodelstva in pravične postave, samo zavoljo tega, da svojo pohlepnost s kakim dobičkom pogasi. Reče tedaj prav krotko in po barantavsko. „Sami spoznate, gospod Paratikin, da Vas imam v rokah. Prósíte me, Vas ne ugonobiti. Da Vam to prošnjo spolnim, je v vaših rokah. Dal sem Vam voliti, ali da Vas obsodi sodnija, ktera bi Vam utegnila najterdnejo kazen nakloniti, ali pa menj terdega soseda poslušati, kateri nima volje, Vas ugonobiti.“

„Kaj poménijo té Vaše besede, gospod Voroničev?“

„To, kar ste že gotovo sami vganili, gospod Paratikin. Sicer se pa ne ustavljam, z Vami bolj natanjko govoriti. Naj bom jez Vaš sodnik, ako Vam je volja, ker od tožbe odsto-

pim in podverzite se naravnost temu, kar bom jez izrekel.“

„Kaj bódete pa izrekli?“

„To-le: Iz pohlepa je prišlo Vaše hudodelstvo — tedaj je tudi samo mogoče, da to hudodelstvo z dnarji izbrišete.“

„Resnica je to, gospod Voroničev. Kakor ste mi znani, bi se bilo spodobilo, da bi bil že pred Vaš namen uganil! Koliko dnarjev terjate?“

„Sto tavžent rubeljnov.“\*)

„Kaj pa mislite, gospod Voroničev? To je več, kakor —

„Ne kopéka (venarja) menj, ljubi sosed! Najpozneje v enem tednu moram dnarje iméti. Ako mi jih plačate, se zavežem in storim vsako prisego, kakoršno mí naložite, da bom zamolčal to skrivnost za vse večne čase in da bom pisane priče Vašega djanja priča Vas v ogenj vergel.“

„Ako bi tudi voljo imel, Vam toliko dati, gospod Voroničev, mi vendar ni mogoče, vsaj v tako kratkem času ne. To preseže mojo zmožnost.“

---

\*) Ruski rubelj je blizo dva goldinarja našega dnarja.

„Nič ni nemogoče, kadar gre za poštenje in življenje. Le pomislite, da so šibe, ječa za vse žive dni in težke dela v rudnikih pokora, memo katerih je pešica dnarjev le senca. Verh tega pa tirjam od Vas komaj tretji dél Vašega premoženja, in če se v to ne udaste, si moram misliti, da se Vam ravno tako bléde, kakor ste pred kratkim rekli, da se meni.“

Od tistega hipa, ko se je Voroničev tako podkupljivega pokazal in je po tako strastljivem ropotanju se začel tako rahlo in krotko pogojevati, je dobil Paratikin zopet svojo navadno krepost, — serce mu je zopet zrastlo.

Nazočnost tako zanikernega človeka ga ni več plašila, in še v kozji rog ga je nekako vgnal, česar Voroničev ni spoznal; pa kmali so se mu mogle oči odpréti.

„Ne vem,“ je rekel Paratikin pokojno, „kaj me stanovitno nadlegujete z nekim hudodéltvom. Ali sem mar obstal moritev, ktere me natolcujete? Vaše protenje, meni tuje govorjenje z mano, in res čudna podobnost mojega pisanja s pisanjem Vašega Kustrova me je res iz uma spravilo, tako, da se dolgo nisem mogel zavéditi, kam me je Vaše sovraštvo pripravilo. Tudi nedolžnost omaga v strahu. Sodniki poznajo bolj človeško serce, kakor si Vi

domišljujete, in nikolj ne bodo kratke slabosti izrekli za obstanje krivice. Vi pravite, da imate dokaze, kje so pa priče? Menim, da so dalječ od tod; in kdo Vam je norok, da jih je po tako dolgem času še najti, ali da so še žive? Koliko se more na to staviti, če se naključí, da imata dva človeka podobno pisanje? Ali ni mogoče, da je moje pisanje ponarejeno, zgolj zavoljo tega, da pridem v nesrečo? Ali Vam ne gre v možgane, da je že blizo trideset let od takrat, kar se je zgodilo to, na kar se Vi tako prešerno opérate?“

„Dobro mi gre to v možgane; že zdaj se pripravljate in mislite, s kakošno zvijačo se bode pred sodbo zagovarjali; pa nič vam ne bo pomagalo Vaše zagovarjanje.“

„Kaj pa da ne, vsak pošten človek je dolžan se zagovarjati. Da pa kar naravnost govorim: ali mislite, da bodo sodniki Voroničevim besedam več verjéli, kakor mojim?“

„Kako ste zviti! ali mislite da se bode z zastaranjem otéli? Na to se zastonj zanašate. So hudodelstva, ktere nikolj ne zastarajo, in tako je Vaše. Prevdarite pa tudi to, da Vas bo moja tožba zopet med sužnike pahnila, izmed kterih ste se zgolj s hudodelstvom in s tém vzdignili, da ste se tujegu imena polastili. Pre-

vdarite, da sem jez edini sodnik, od ktereга smete rešenje upati; ne odlašajte pa ne, se me ni podvreči, sicer bo prepozno!“ —

„Če bi se že Vaši sodbi podvreči mogel, pravim pa, če bi se mogel, — ni pa še, da se moram, — kdo mi je potem porok, da kaj velja pogodba, katero z Vami storim?“

To izgovorivši je pogledal Paratikin ojustro v oči svojemu zoperniku in je vidil toliko hlimbe in oholosti v njih, da je naenkrat spoznal, pri čém da je. Ponosno, da je Voroničev omolknil, je dalje govoril: „Gospod, ne udam se Vašemu nasvetu, kateri se ne sklada ne z mojo vestjo ne z dolžnostjo, katero mi naklada spoštovanje samega sebe. Pa tudi potem še, ko bi se mogel hudodelca imeti, bi mi pravila mojega življenja ne dopustile, takemu nasvetu, kakoršen je Vaš, se udati. Raj se podveržem sodbi, kakor pa bi svojo krivico s tem še večjo delal, da bi ostudno pohlevnost podpéral. To je in to ostane moj terdni sklep. Tožite me, to Vam je mogoče! Al moj sodnik ne morete biti; za svoje sodnike spoznam samo možé, kateri so od Boga in po deželnih postavah kot sodniki poterjeni!“

„Niste se še popolnoma zbrihali, ljubi sosed, reče Voroničev zabavljivo,“ in vedno še bledete kakor neumnež, kateri hiti v svoje pogub-

ljenje. Jez sem merzle kervi in ogledujem to reč od tiste strani, od ktere jo bodete tudi Vi ogledovali, kadar se Vaša silna strastljivost zopet vpokoji. Povejte mi jutro, kar bodete sklenili; po tem se bom ravnal. Ako pa ostanete pri svojem sklepu in hočete res sami sebe na kol pripraviti, se popeljem v Petrograd, da se ondi pogovorim z ministrom pravice in mu povém, kar mi je stara Italijanka razodela, in mu spričbe pokažem, kterih nihče obvréci ne more. Tudi šlaho umorjenega ruskega plemeniča bom poiskal in zoper Vas napeljal. Več mi ni treba kakor ji rêci, de ste silno bogati, in da gre Vaše bogastvo nji. -- Ali nič ne odgovorite? Kaj hočem posneti iz Vašega molčanja, gospod Paratikin?“

„Da obstanem pri tem, kar sem rekel. Ako bi me bolj natanko poznali, bi védili, da je moj sklep terden, kakor skala, ako se sklada z mojim prepričanjem.“

„Z Vašim prepričanjem? — Oh, nesrečnejš! spomni se le pretečenih časov! Dam Ti štirindvajset ur odloga, da premišljaš. Prevdari, da Te čakajo na eni strani mirna in spoštovana starost, na drugi pa gerda pokora in težke dela v rudnikih. Še enkrat rečem, pomisli in vóli po tem.“

To izgovorivši je šel Voroničev po poti, po kateri je prišel in je hitel k svojemu domu.

## V.

### *En človek — dve imeni.*

Po Voroničevem odhodu so razjedale Paratikinovo serce dolgo dolgo neizrekljive britkosti serca, in skoraj bi ga bile premagale. To, kar je po Voroničevu slišal in zvedil, je ponovilo vse rane njegovega serca in njegova vest, ktera je bila sicer včasih omamljena, pa nikolj popolnoma ni počivala, se je zbudila z vso močjo v njegovih persih; še huja je bila morda, kakor vse, kar je ravno pred z Voroničevem doživel. Vero — to edino, večno tolažnico, kadar se vidi človek v svojem obupu na kraju svojega pogubljenja — je poklical na pomoč in šel v svojo kapelo; prosil je Boga za milost in razsvetljenje in mu povedal s spokornim sercom svoje terpljenje, ktero ima in bo še imel prestajati. Vročé solzé je točil in to mu je dalo olajšanje. Okrepčan je zapustil sveti kraj in voljno pričakoval viharja, ki je imel nad njega priti.



V razjasnjenje Paratikinovega moškega sklepa, zakaj ni prodal za dnarje skrivnosti svojega hudodelstva, katero bi ga bilo utegnilo ugonobiti, je treba bravcom tega moža bolj natanjko popisati. Iz tega, kar smo doslej od njega povedali, je lahko slednji spoznal, da sta bila v eni in tisti osebi, da tako rečemo, dva človeka. Eden je bil hude kervi in strastljiv, v svoji mladosti zanemarjen, v družbi sirovih ljudi, in kterege serce je terdo, dostikrat nečloveško ravnanje zaterlo. Po posebnih naključbah je bil pa vendar v mašikterih ozérah bolj omikan, kakor sicer ljudje njegove verste. Brihtnega uma si je vsako reč kmalo v glavo vtisnil in tudi za vselej v glavi obderžal. Tako se je naučil mnogo koristnih reči in več jezikov. Ko je bil še mladeneč, mu je serce silno težilo, da je tako nizkega sužnega rodú; še bolj bridko mu je pa djalo, da je mogel toliko pred svojim neusmiljenim, krutim gospodom prestajati. Ta'o mu je serce dvoje razjedalo: strašna serd do svojega zateravca in pa neberzdano hrepenjenje po svobodi. Dobro je previdil, da brez dnarjev svoboda ni mogoča. Zavaljo tega so mu bili svoboda in dnarji eno. Iz tega, kako je svoj namen dosegel in svoje hudodelstvo skrival, se

je dala posnėti njegova previdnost in krepost njegovega serca.

Med drugimi zakladi, ktere je po svojem umorjenem gospodarji pograbil, je bilo tudi veliko žlahtnih kamnov, kateri so njegovemu gospodarju veliko veselje delali. Nakupoval si jih je dostikrat čez svoje premoženje.

Da bi jih v dnar spravil in nič suma ne obudil, se je naredil Paratikin v Italii kupčevavca z zlatino in nakupil si je še precej družih dragotin, da bi ga ljudje pravega kupčevavca mislili in da bi imel več blaga na izbíro. Kupčija mu je dajala veliko dobička in nazadnje je začel res s takimi rečmi barantati. Z velikim premoženjem in blagom zapusti Italijo in gre na Angležko. Tu razširja svojo kupčijo bolj in bolj, in čez nekoliko let je veljal kot bogat mož v deželi bogastva. Hudodelnik je bil zdaj pošten mož. —

„O moj Bog!“ je zdihoval večkrat, „če je tako lahko po ravni poti obogatéti, zakaj sem mogel po hudodelstvu na to pot stopiti. To hudodelstvo me peče in vse moje dni mi bo grenilo moje življenje in vživanje mojega premoženja. Od tega časa je sklenil, se k poštenosti in čednosti verniti, — pač redko spreobrnjenje hudobnih! Sam sebi je to obljubil, in toliko ložeje je ostal

mož beseda, ker je vera v njem se močno zbudila, njegovim sklepom krepost dala in jih stanovitne storila. Ker je bil ves pošten, so imeli ljudje več in več zaupanja do njega; in to mu je donášalo veliko dobička. Veliko svojega dobička je daroval ubogim, katerim je bil oče. V Londonu, glavnem mestu angleškega kraljestva, kjer je prebival, je delil na skrivnem dobrote, posebno svojim rojakom. Previdnost je pa imel, da se jim ni rojaka razodel.

Poslednje leta posebno je bil podpornik nekega Rusa, z imenom Paratikin, starčka, kateri je pred dolgim časom v tujih deželah tako dolgo potrate delal, da je prišel nazadnje na beraško palico. Ker mu je Kustrov toliko dobrot skazal, je hotel stari Rus, da naj se svojemu imenu odpové in se tako piše, kakor on. To je bilo Kustrovu prav priložno. Njegove želje so se mu spolnile in imenovati se je začel Paratikina. Pa v sredi sreče in obilnosti ga je obšlo prav po gostem neizrečeno hrepenjenje po domovini. Dolgo, dolgo je mogel samo hrepeneti po nji, ker mu ni bilo varno, se dan veriniti. Ali zdaj je imel pisma v rokah, ktere so ga delale drugega rodú, po katerih je dobil drugo ime in po katerih je bil, tako reči, drug človek. Verne se tedaj po dolgem času v svojo

domovino in si kupi, Paratikina se imenovaje, grajšino dalječ od svojega rojstnega kraja. To ga ni težko stalo in od tistega časa je začel novi grajšak tako skrivno živéti. Samotno je živel, ne zavoljo tega, da bi kaki nevarnosti se odtegnel, ker se mu, kakor je mislil, ni bilo nobene več bati; ampak zavoljo tega, ker je samoto in stanovitno delavnost ljubil.

Tak je bil mož, ktereга je sovražno naključje v njegovem mirnem življenju preplašilo in žugalo, ga za vselej odpeljati izmed podložnikov, kateri so ga serčno spoštovali in serčno ljubili.

## VI.

*Paratikinova stanovitnost; Voroničev se pelje počasi v Petrograd. Kaj Štepanov pripoveduje.*

Starost je mogla Paratikina oslabiti, ali hitra razumnost, ktera zna prevdariti nevarnost, ki komu pretí, in mu pomočkov v roke dá, se ji odtegniti, mu ni nič moči vzela. Previdil je posebno, da bi se v prisego in prazne obljube svojega zopernika nikakor ne bil mogel zanesti.

„Ako si ga tudi s kupom zlata prikupim,“ — si je mislil, — „da sožge meni tako nevarno pisanje, kdo mi je porok, da ne bo vedno zopet in zopet kaj od mene tirjal? Pervič, ko ga bo kak dolžnik terjal; drugič, ko bo dnarje zaigral, me bo pohlepnež zopet s svojim žuganjem in stiskanjem nadlegoval; moje premoženje bo celo v njegovi oblasti in ko se bom nazadnje poslednjega reparja znebil, me bo hudobnež vendar izdal in gosposki izročil, ktera me bo potem še huje držala zavoljo tega, da sim Voroničeva podkupoval. Nikadar ne! Preden se podveržem njegovim muham in njegovi pohlepnosti, preden odkupim od njega rešenje svoje, se izročim rajše sam ojstrosti postav. Trideset let že obžalujem svoje hudodelstvo in več dobrih del govori za mene. Osoda naj razsodi!“

Ko Voroničev drugi dan nič poročila ni dobil od Paratikina, pošlje ves nevoljen svojega oskerbnika Štepanova k njemu z naročilom, naj mu odgovori samo da ali pa ne, in drugega nič. Odgovor je bil še krajši od vprašanja; namreč; „Ne!“

Štepanov se verne jaderno s tem odgovorom k svojemu gospodarju in mu ga zvesto sporoči. Voroničeva je to silno razkačilo in v svoji nevolji je dolžil svojega oskerbnika, da

mu ni prinesel po volji odgovora. Spodil ga je od sebe in mu zapovedal voz pripraviti, ker bo šel jutro od doma. S svojim naglim odhodom je mislil soseda ostrašiti in prisiliti, mu denarjev naštetih, kolikor jih je terjal. Zvečer je poklical Štepanova k sebi in mu je dajal svoje povelja.

„Poslušaj me dobro, tepec,“ mu reče, „in gorje Ti, ako ne storiš vsega tako, kakor Ti bom ukazal. Vsakemu sem povedal, da se bom prav hitro vozil, — noč in dan se bom peljal. Tebi pa povem, da bom le malo ur dalje se peljal. Tù imaš popis moje poti, v katerem so vse pošte in mesta, kjer bom prenočeval, zapisane. Ako pošlje gospod Paratikin, s katerim imam poseben opravke, kaj k nam, se mora Aleksjevič koj koj za mano pripeljati in me poiskati. Potrebni dnarjev mu boš že dal. Zdaj pa pojdi in pokliči me ob šestih.“

Ko Paratikin nič ni poslal, se je odpeljal Voroničev drugo jutro, in je še vedno upal, da se bo Paratikin z njim pobotal, ko vidi, da mu je resnica.

Paratikin ga je vidil z okna, ko se je odpeljal, in dasiravno je bil krepkega serca, se je vendar zlo ustrašil, ko je vidil, da ga gre njegov sovražnik ugonobit. Rad bi ga bil na-

zaj poklical, in mu še več dal, kakor je tirjal, da bi odvernil od sebe strašno nesrečo. Že je hotel svojega berzega konja obsedlati dati in za njim derjati; pa sramota in ponosnost mu ni sta pripustile, svoj tako krepko izrečen sklep tako nemožko preklicati. Premislil se je in globoko zaničevanje svojega sovražnika mu je uterdilo še bolj njegov prvi sklep. Sam je hotel biti, da bi pokojen svojo osodo premišljeval in prevdarjal, kako bi bilo morde še mogoče se oteči.

Ves zamišljen gre v bližnji gojzd, v ktere-ga je zašel nevedé globokeje in globokeje, tako da nazadnje ni védil, kje da je. Nekaj zašumi in ga zbudi iz njegovih misel in Štepanov, Voroničevov oskerbnik, je stal pred njim.

Dasiravno je bilo to zlo neugodno, vender ni hotel služabniku svojega sovražnika svoj dušni nepokoj razodeti. Zahvalil se mu je tedaj pri-jazno, ko ga je Štepanov lepo pozdravil. Si-cer je vedil od svojega služabnika, kateri je bil Štepanovov prijatelj, da je to zvest in pobléven človek, kateri govori večkrat z veseljem od Pa-ratikina in njegove dobrotljivosti do podložni-kov, in da je že velikrat željo razodel, da bi imel tako dobrega gospodarja, kakor ga imajo Paratikinovi ljudje.

V pogovoru je zvedel Paratikin, da je v svoji zamišljenosti čez mejo svojega posestva prišel in da je na Voroničevem. Potem je začel Štepanov tudi od poti svojega gospodarja, in je rekel, da želi, da bi se še dolgo ne vernil, ker se, kadar ga ni doma, ne od-dahne samo on, temuč celo selo je veselo.

„Tvoj gospod je tedaj terdoserčen?“ ga vpraša Paratikin.

„Terdoserčen! O, njegovo serce je kladvo, ktero mora vedno pribijati. To vem jaz najbolje. Ne bom vam očital, gospod Paratikin, pa reči vam moram, da mi je Vaš včerANJI kratki odgovor strašno gromenje nad mojo glavo prinesel. Pa vender nisim jez dal tega odgovora; samo sporočiti sem mu ga imel; še ne vem, kaj imate Vi in moj gospod med sabo.“

„Z naklepom meni zlo nevarnim mi žuga, in hoče, da naj ga z dnarji potolažim.“

„Ali Voroničev Vam žuga? Moj Bog, kaj hoče on, ktereGA nihče ne čisla in ne ljubi, ktereGA nihče ne obraJta, ktereGA premoženje bo skoraj na boben prišlo; kaj hoče on Vam storiti, ktereGA vse spoštuje in ljubi, kteri stojite terdno na svoji lasti, ktereGA posestvo in premoženje je tako, da mu ni nikjer para?“



„Ravno zavoljo tega mislim, je sklenil me ugonobiti. Ali bi verjel, Štepanov, da me natolcuje, da sem pred skoraj tridesetimi leti, šest sto ur dalječ od tod človeka umoril?“

Komaj je slišal Štepanov te besede, mu je obšla žalost njegovo doslej veselo obličje. Paratikin ni vedil, kaj bi si mislil, ko mu oskerbnik tiho reče: „Ali on Vas natolcuje moritve? — On! — Taka beseda bi ne smela nikolj iz njegovih ust priti!“ —

„Kaj hočeš s tem reči?“

„Ali niste nikolj govorce slišali, da čaka mojega gospoda težko spraševanje pri sodbi? —

„Že davno sim slišal po tihem nekaj tacega govoriti. Pa vé<sup>m</sup>, kaj so take babje govorce in ker Voroničeva tudi potem še niso k odgovoru potegnili, ko se je dá<sup>m</sup> vernil, sem imel vse za prazno besedovanje. In družega tudi nič ni bilo menda?“

„O, le preveč res je bilo! Če bi vedil, da me ne bode izdali — —“

Namesti odgovora je položil Paratikin roko na svoje serce.

## VII.

*Nadalje, kaj Štepanov pripoveduje.*

„Vsedite se k meni na ta štor, gospod Paratikin,“ reče Štepanov. „Tu naji ne bo nihče poslušal. Ob kratkem bom govoril. Poslušajte tedaj:“

„Kakih deset ur od tod je majhna grajšinica, v kateri prebiva vdova revnega gospoda. Tega gospoda so starši mojega njim tako nepodobnega gospoda zlo ljubili, in ko mu je bil sin rojen, mu je bil Voroničev, kateri je bil takrat komaj petnajst lét star, kerstni boter. Kmalo po rojstvu Fedora, tako je bilo sinu ime, umerje blagi gospod, in mati prevzame njegovo izrejo. Kot kerstni boter si je domišljeval Voroničev, da ima kaj oblasti do njega, dasiravno nista bila v nobeni dotiki med sabo.“

„Kot mladeneč se je soznanil Fedor z Mahinko, ljubeznjivo hčerko neke vdove, ktera je imela tudi majhno grajšinico. Strastna ljubezinja uname do zale device in kmali tudi njo do njega. Materama je bilo to ušech in kmali je imenoval svet Fedora in Mahinko kot ženina in nevésto. Ali za Mahinko je že davno Vo-

róničevo serce tudi gorélo. Obiskoval jo je, prizadeval si je, ji dopasti; pošiljal ji je dragih darov, in ker mu jih je nazaj pošiljala, je mislil, da bo beržeje svoj namen dosegel, če se je bolj derzno loti. Pa od jeze je z zobmi škripal in sramoval se je, ko je Mahinka z gnjusobo se odpovedala njemu, ktereга je celi svet čertil. Kmali potem naznani Fedor, da je Mahinki obljubljen. To mu je še le jezo unelo in skušal je, kakor je mogel, Fedora od tega zakona odverniti. Še celo kot nezvesto mu je černil Mahinko. Ko mu je pa Fedor naravnost rekel, da je to le gerdo obrekovanje, je začela Voroničeva jeza s plamenom goréti. Zapovedal je Fedoru z ojštrim žuganjem, si to devico iz glave izbiti; pa ta zapoved je bila bob v steno. Fedor mu je rekel sicer jezno pa mlačno, da je že toliko sam svoj gospodar, da mu ni treba tacih reči zapovedovati, in da bo storil, kar je njegova nepremenljiva volja. Potem je zapustil Fedor našo hišo. Voroničev je še nekoliko časa razsajal, potem je pa naglo se vpokojil, kakor če bi bil obžaloval ta prigodek. Prav dostikrat je priča mene, in kakor se mi dozdeva iz namena, prav lepo od Fedora in Mahinke govoril.“

„Dan poroke se je bližal. Kar me pokliče neko jutro moj gospod k sebi. Sprejel me je priljudno, kakor še nikolj ne. „Štepanov,“ mi reče: „razžalil sem v svoji naglici dobrega Fedora, in ko pomislim, kako dolgo je že njegov rod z mojim v prijateljstvu, mi je prav žal. Rad bi se z njim spravil. Ne spodobi se mi, da bi šel sam k njemu, ga odpušanja prosit. V tej skrinjici je vsakterih, in več tudi prav dražih reči, ktere sem namenil Fedoru in Mahinki v možitveni dar. Pelji se Ti k Fedoru in obnašaj se tako, da bo uganil, da mi je žal, da bi se rad z njim spravil, in da mu hočem mnogo lepih reči v dar dati. Pripelji ga sabo. Molči naj o tem, kar se je zgodilo, prejme naj moje darove, potem pa naj gré spravljen od mene.“

„Navajen, vsako povelje svojega gospoda natanko spolniti, zlasti kadar je šlo za kaj dobrega — kar se je pa prav redko kadaj zgodilo, — naprežem urno, se peljem k Fedoru, in ga najdem srečno doma. Povem mu vse, kakor sem vedil in znal, in ker me je dobro poznal, de nikolj neresnice ne govorim, je bil pripravljen, se z mojim gospodom spraviti in pelje se z mano. Ves vésel tečem k svojemu gospodu, povedat, da je Fedor prišel in kakošnih misel da je; pa kako ostermim, ko najdem kovača

našega sela in kočijaža Aleksjeviča pri njem. Oba sta bila malovredna človeka in vselej pripravljena, mojemu gospodu v vsaki hudobii, bodi si skrivni ali očitni, voljno pomagati. Ko stopim v gospodovo stanico, se zauzamem; tako se je spremenil ta čas ves. Bled, razmeršen je bil, oči so se mu strašno svetile izpod zgerbančenega čela.“

„Ali je Fedor tu?“ me upraša z votlim glasom. Rečem mu, da, in besede so se mi tresle. — „Pripelji ga v hišo, potem se pa poberi!“ mi reče ojstro. „Urno mi moraš dela spisati, ktere morajo še ta mesec gotove biti.“ — Dobro sem vedel, da so to le prazne besede, da bi me od sebe spravil.

„Le po tej poti“ mu reče in odpre vrata. Fedor gre skoz nje in jez sem hotel za njim iti; pa kovač mi stopi na pot in reče osorno: „Ali Ti ni Tvoj gospod nekaj ukazal? Pojdi, kamor imaš iti!“

„Da bi za mano ne pazili, grem v svojo stanico; pa ni me dolgo terpelo v nji. Tiho odprem vrata in se splazim na mostovž. V hiši je bilo vse tiho, kakor v grobu. Že ko sem dani prišel, sem vidil, da so imeli vsi posli v najdaljnem kraju verta opraviti. Po perstih sem pritapal do vrat gospodove stanice. Vse tiho je

bilo v nji, in zavoljo tega sem si mislil; da so peljali Fedora v spodnjo hišo v najbolj zadnem kotu gradú, kamor so zvésti tovarši mojega gospoda zahajali. Nisem se motil in dobro priložnost sim imel vse viditi, kaj se bo v sobi godilo. Dokler so starši mojega gospoda živeli, so igrali komedijo v nji. Ko pridem do vrat, najdem, da so jih hudobneži pozabili zakleniti. Saj hudobnež ne misli nikolj na vse. Nihče me ni vidil in slišal. V sobi ni bilo nikogár. Na sredi je stala s starim pisanim pertom pogernjena miza in dve luči ste gorele na nji. Tamna je bila, ker ni imela več, kakor eno samo okno, pred katerim ste pa dve košati drevesi rastle. Pri mizi je bil velik stol in malo preč od njega drug manjši stol. Priprava za pisanje in po mizi razstreseni papirji so delali sobo prav grozni sodni pisarnici podobno.“

„Čez nekaj časa pride Voroničev v njo, za njim pa Fedor. Kovaču in kočijažu je ukazal v stanici pred sobo ostati. Ko je vrata zaklenil, reče Fedoru, naj se vsede. Fedor se je sicer zauzel nad to čudovito ravnavo, serca pa ni zgubil. Voroničev ni imel drugega namena, kakor Fedora prisiliti, z lastno roko podpisati pismo, ktero mu je hotel moj gospod praviti, da bi ga pisal in v katerem bi pi-

sal, da se Mahinki odpové, zakon z njo prekliče in z eno besedo, Mahinki vediti dá, da jo je le za nos vodil in nikolj mislil ni, jo kadaj v zakon vzéti. Lahko si mislite, da je Fedor z zaničevanjem vse to poslušal, nazadnje pa par besedi zinil, ktere so Voroničevu hlinjeno pokojnost zadušile. „Piši ali se pa tresi pred mano!“ je zarohnil nad Fedorom.“

Fedor skoči s svojega stola. „Gospod Voroničev, kako se prederznete tako govoriti? Ako ste me iz tega namena poklicali in k sebi spravili, je Vaš namen tako zanikern kakor bedast; zarotim se Vam, da me ne bodete ne za en las od mojega sklepa premaknili!“

Ko je vidil tako nepričakovano oporo Fedorovo, se je Voroničevov obraz strašno skremžil, in tresel sim se že, da bo z nožičem, ki ga je v roki deržal, Fedora sunil. Zasadil ga je pa s tako togoto v stol, da ga ni mogel izdréti. „Zanikernež!“ je zarjul, da se je soba tresla, „v svoje pogubljenje hitiš, ako boš tako z mano govoril. Moraš se Mahinki odpovedati, zakaj jez sem jo sebi izbral! Ali me slišiš, sebi sem jo izbral! Piši, sicer ne prideš živ iz té sobe!“

„Vašemu otročjemu žuganju se moram le smejati!“ je odvernil Fedor skoraj ravno tako

togotno in jeze mu je šinila kri v lice. „Rad verjamem, da Vam ne manjka volje me umoriti, pa premalopridni ste in prestrastljivi — —“

Fedor ni mogel vsega izgovoriti, Voroničev je že od zlobe in hudobe unét zgrabil na mizi ležečo težko kamnito ploščo in jo zadegá va-nj. Le pre dobro je zadel! Z razbitim čelom, iz kterega se je vлил curk kervi, se je zvernil Fedor na tla. Slišal sem ga globoko sdihniti, potem je vse potihnilo v sobi. Samo padec zadetega Fedora je odmeval strašno po sobi. Nekaj časa je stal Voroničev sam, kakor okam-njen, se ozre od strane plašno na svojo žertvo, potem pokliče kovača in kočijaža v sobo, kterima zašeptá par besedi. Omamljenega vzdigneta od tál in neseta skozi majhne vrata na dvor pod drevje. Moj gospod se je vsedel zopet k mizi in pokríl svoj obraz z rokami. Tako je ostal, dokler ni prišel kovač nazaj, kteri je rekel z votlim glasom : „Mertev je!“

„Vse je tedaj proč!“ mu reče moj gospod; „to ni bila moja volja! Pa storjeno je storjeno!“

„Ko je to izgovoril, je zginil plah z njegovega obraza, na kterem je bila zdaj neka grozna zadovoljnost brati, da se je znosil. Z velikimi koraki se je sprehajal po sobi. Kočijaž je spral kri po tleh, potem so pogasili sveče in



zapustili sobo. Tudi jez sem prišel tako srečno v svojo stanico, da me ni nihče vidil.

„Čudite se morebiti, gospod Paratikin, da sem mogel to prigodbo tako mirno gledati! Tako naglo se je zgodilo, da se morivec sam ni nadjal. Plošica je zletela iz njegovih rok kakor blisek.“

„Drugo jutro je pripovedoval kovač ljudem s sladkimi besedami prav žalostno prigodbo. „Pomislite, ljubi moji,“ je rekel, „včeraj je bil blagi Fedor še živ in zdrav, danes je mertev, čisto mertev. Prokleti pijanec Aleksjevič, — da bi se v pekel pogréznil! — Blagi Fedor je prišel včeraj našega milostljivega gospoda obiskat; naš gospod so iméli serčno veselje in darovali so mu veliko kaj lepih reči za bližnjo poroko. Ves vesel se je vsedel blagi mladeneč potem v kočijo, v kateri ga je imel Aleksjevič dām peljati. O trikrat prokleti Aleksjevič! Kdo bi si bil pa tudi mislil, da je pijen, kakor žibara. Ko je konje opravljal, je stal terdno, kakor nas eden, in skočil je potem kakor mačka na svoj sedež. Pa zvonaj mu je šinila peklena vodka (žganje) še le v glavo. V hudi luknji, ktera je posuta z ojstrim kamnjem, kakor z iglami, zverne potepuh kočijo. Fedor je padel ravno na čelo, si razbije glavo in ob-

leži skoraj da precí mertev. Aleksjevič pijanec pa, kateri je bil vse té nesreče kriv, vstane nepoškodovan; samo roko si je nekoliko zvil. Pijanci imajo posebno srečo. Ako bi bil nekoliko bolj na desno vozil, bi bil pravo pot zadel. Kočija je vsa v kosih in eden konjev tako dobro kakor mertev. Za dnarje celega svéta bi netel biti v kočijaževi koži; zakaj naš gospod še ne vé nič od te nesreče, in kadar zvé, ga bo razmesaril!“

„Ta dobro izmišljena pravlica, katero so nalaš razširjali, je res skoraj vse ljudi, in kakor pravijo, še celó nevesto nesrečnega Fedora in njeno mater goljufala. Drugač je bilo pa s Fedorovo materjo, ktera je mojega gospoda naravnost umorivca svojega sina imenovala, da siravno je točil priča njé mačkine solze. Očitno je rekla, da je bil njeni Fedor že mertev, preden je hišo hudobnega Voroničeva zapustil. Samo prič ni imela in premalo natanko je védila, kako je bil umorjen. — Nesrečna mati! Jez bi ji bil pač lahko vse natanko povedal: zakaj v kratkem sem po naključju tudi to zvedil, česar v začetku nisem vedil. Kovač namreč je bil v mlado devico zaljubljen, ktera je v mojem varstvu. Nji je povedal enega dne nekaj v pijanosti nekaj pa iz jeze zavoljo premajhnega

plačila, ktero mu je dal Voroničev za njegovo hudodelno pomoč, bolj natanko, kako je Fedor umerl. Fedor namreč je bil, ko sta ga iz sobe nesla, nevarno ranjen, pa mertev ni bil, in moribiti je bilo še mogoče, ga otéti. Ker se je pa moj gospod bal, da bi ga Fedor ne izdal, je dal, gnan od strahú in sovražtva, hudodelstvo popolnoma dokončati, in tako je bil nazadnje ne morivec iz strasti, ampak morivec iz namena. — K njegovi sreči so ostale té resnične besede samo govorica. Fedorova mati je poskusila sicer zoper Voroničeva pravdo začeti; pa samo potem je smela upati, da bi kaj opravila, če bi ga kar pri cesarici tožila. Al v Petrograd je bilo dalječ in dalječ, dnarjev pa ni imela za tako dolgo pot. Z žalostjo se je tedaj vanala za zdaj te pravice zoper morivca svojega sina in svoje sreče; pa svojo serd je razodévala v vsaki priložnosti krepko in stanoovitno. — Zdaj, gospod Paratikin poznate tistega, kateri Vas hoče moritve obdolžiti, tako dobro kakor jez. Vi ste edini mož na zemlji, kteremu sem smel to skrivnost razodéti, ktera me je skoraj zadušila. Zdaj bom imel bolj lahko serce, ker sem jo položil na serce moža, kterega spoštuje vse dalječ v okrogu.“

Paratikin je poslušal pazljivo dolgo povest, in ko je Štepanov nehal pripovedovati, je molčal nekaj časa. Na obrazu se mu je bralo, da mu gre važna misel po glavi. Potem je rekel: „Ali meniš, da se pelje Voroničev urno proti Petrogradu?“

Štepanov mu je rekel, da ne, iz uzrokov, ktere že vemo, in podal mu je spisek mest in grajšin, v kterih bo njegov gospod postajal, in pristavil je, da je cela cesta posuta z dobrimi Voroničevimi prijatli, kteri ga bodo z lovom in igranjem zaderževali.

„Ali misliš, da bi Fedorova mati sdaj še se lotila tožbe zoper Tvojega gospoda, če bi ji kdo dal potrebnih dnarjev za pot v Petrograd in če bi jo kdo priporočil s pismi v tem mestu?“

Ne eno uro bi ne odlašala, in blagoslovila (žegnovala) bi tistega, kteri bi ji mogoče storil, dušo svojega sina s kaznijo njegovega umorivca vpokojiti,“ je odgovoril Štepanov.

Ko si je dal Paratikin natanko povedati, kje Fedorova mati stanuje, in ko je zvedil, da sta kočijaž Aleksjevič in kovač, Voroničeva pomagачa še vedno v selu in v službi svojega gospoda, je obljubil oskerbniku, da ne bo skerbel samo za njegovo varnost v tem, ko bo napeljal pravdo zoper Voroničeva, ampak

da ga bo tudi o prvi priložnosti iz oblasti ne-  
usmiljenega gospodarja oprostil. Potem sta se  
poslovlila in šla vsak po svoji poti, da bi nihče  
kaj napčnega ne mislil od nju.

## VIII.

### *Paratikin piše cesarici.*

Zvečer družega dné je sedel Paratikin  
pri svoji mizi in pisal. V kratkem je pripravil  
vse, kar mu je moglo na sercu ležati; govoril  
je že s Fedorovo materjo, vidil solze njene  
hvaležnosti, da ji hoče pomagati; preskerbel jo  
je z dnarji in priporočivnimi pismi do svojih mo-  
gočnih prijatlov v Petrogradu, kateri bi staro go-  
spo o pravem času k cesarici peljali. In nesrečna  
mati je bila ta čas s poštenim možem, ktere-  
ga ji je Paratikin za tovarša dal, že na poti v  
glavno mesto ruskega cesarstva.

Perva stopinja je bila storjena; ali druga  
in naj važnejša je še čakala Paratikina. Pri-  
pravljal se je za njo, ne brez notranjega borenja  
in strahú, pa ves udán in volján. Pismo, ktero  
je ravno zdaj pisal, je bilo pismo na tadanjo ce-

sarico neskončnega cesarstva, Katarino II. Takole je bilo:

### Premilostljiva mati ruskega naroda!

Naj hudobnejši vseh Vaših podložnikov pade na kolena pred Vašim Veličanstvom, Vam svojo hudodelstvo razodeti. Ruski plemenič \*\*\*, iz starega plemenitega rodú, moj gospodar in gospod, je izdihnil pred kakimi tridesetimi leti v nekem gojzdu na Italijanskem ustreljen od tolovaja, kterega sem jez najél. Umerl je kot žertva (ofer) najgerje strasti, pohlepa, s katero se je še maševanje za terdo, morda nečloveško ravnanje zedinilo. Ne postavljam bolj natankih okoljnost te umoritve pred oči Vašega Veličanstva; jezik se brani to grozno prigodbo bolj natanko popisati. Huda vest me je kaznovala, ne pa sreča. Pridobil sim si pozneje s poštenostjo veliko premoženje, kterega kervavi začetek zlo obtežuje mojo dušo. Prederzнем se k nogam Vašega Veličanstva položiti prepis testamenta, ki sem ga spisal koj, ko sem se v svojo domovino vernil in hraniti dal sodnji mesta tistega kraja, kjer prebivam. To kar sim v testamentu s svojim premoženjem storil, priča, da ne pričakujem sivih let k svojemu kèsánju. Denarji,

zavoljo katerih sem hudodelstvo storil, gréjo po pravici dedom (érbom) mojega nesrečnega gospodarja, če jih še kaj živi. Popraševal in popraševal sem po njih, pa bojim se, da so pomerli. Dobiček svojega pridnege in delavnega življenja vóljim bolnišnicam in siromašnicam mesta Kaluge. Té poslednje vošila sivega možá se bodo pa samo potem spolnile, če jih Vaše Veličanstvo premilostljivo poterdi. Od tiste minute, ko se obtožujem, ni nič več mojega; ta moja izpoved naredí Vaše Veličanstvo za sodnika čez moje premoženje in čez moje življenje. Doslej sem se odtegnil ojstrosti postav in sramoti sem odšel; ali moja s hudodelstvom obtežena duša ni mogla uiti hudi vesti in s hudo vestjo sem starost doživel, dasiravno se zdi, da je Bog moje globoko, dolgo kesanje milostljivo sprejél, ker me je spoznal za vrednega, da sem z dobrimi deli že zdaj nekaj svoje velike krivice zbrisal, da imajo blagoslov in dobre dela pod mojimi s kervijo omadeževanimi rokami teknejo, da brišem solze svojih bratov in zboljšujem stan svojih podložnikov. Pa vendar me toži moja vest neprenéhoma in terpinči podnevi in ponoči, in še le sedaj, se mi zdi, nehava me opominjati, ko sem storil stopinje, človeškim postavam svoj dolg plačati. Rêči smem,

da izhaja ta izpoved skoraj popolnoma iz moje lastne volje! zakaj molčanje nekega moža, kateri je sam s krivico obložen, kateri je po naključju zvedil, kakošnega rodú da sem in kateri me hoče iz pohlepnosti izdati, bi jez ta čas lahko kupil, in s pismi in listinami, ktere so mi bile prostovoljno in pošteno izročene, bi lahko svoj pravi rod skrival. Pa v žuganju še terdovratnejega hudodelca kakor sem jez, spoznam opomin nebes, da naj tudi človeški pravici ne kratim tega, kar od mene terjaja. Premilostljiva Mati! z enakim častenjem in z enako podložnostjo bom sprejel Vaše povelja, in bodo naj kakoršne koli. Ako me Vaše preblago serce po tej prostovoljni izpovedi in zavoljo nekterih dobrih djanj, ktere mi je božja milost storiti pripustila, spoznalo odpušenja vrednega, naj bodo dnevi, ktere mi je še živeti, blagoslovljenju naše cesarskè matere posvečeni. Ako pa ukaže, me kaznovati, bom prestal kazen s tisto serčnostjo, ktere upam od usmiljenja večnega Boga.

Vaš i. t. d.

*Paratikin.*



Ko je to težko pismo dokončal, se je ozerl s popožnimi očmi v nebo. Potem ga je zložil, zapečatil in izročil poslu (potu), kateri je čakal in se z njim naravnost v Petrograd peljal.

## IX.

*Kdor drugim jamo koplje, sam va-njo pade.*

Voroničev se je vozil lepo počasi. Prve dni je vedno čakal, kdaj mu bo Paratikin pisal; ko je pa zastonj čakal, bi ga bila gnala serd in poželenje, se nad njim znositi, bolj urno naprej, ako bi ga ne bile spotoma v grašinah, kjer se je oglašal, vsaktere veselice zadrževale.

Tu so imeli lov, tam vesele družbe z igro in ne tem ne unemu se ni mogel ubraniti, ker je bil velik prijatelj obojega. Verh tega je še naključje hotlo, da je imel celo pot v igranju srečo, ktera mu je sicer vedno fige molila. Veliko dnarjev je priigral in to ga je nekoliko tolažilo, da ni dobil Paratikinovih rubeljnov.

Tudi misel, da živi Paratikin v neskončnem strahu in da ga bo gotovo zakopal, je delo sercu, kakoršno je bilo Voroničevo, preveč

dobro, da bi ne bila še celó njegove pohlepnosti omamila.

Po silno prijetnem in veselem potovanju je prišel nazadnje dosti pozno v Petrograd. Do-mišljeval si je v svoji samoljubnosti, kaj bo opravil, kako ne bodo v velikem mestu nič dru-zega govorili, kakor samo od njega, ki je raz-zedel hudodelstvo, ktero je toliko in toliko let skrito bilo. Tako nepoterpežljiv je bil, da si skoraj ni oddihljenja privošil, ampak koj se je dal pri ministru pravice napovedati. Kako mu je serce veselja poskakovalo, ko ga je spustil minister koj pred-se, ko so mu njegovo ime imenovali.

Peljejo ga v ministrovo sobo in ogori ga tako svesto, kakor mož, kateri je prepričan, da mu bo zlo vstregel; obširno in preširno začne svojo povest in komaj imenuje Paratikinovo ime in sačne njegovo hudodelstvo razkladati, kar mu reče minister: „Ali od Paratika nam hočete pripovedati? Žal mi je, da prepozno pridet. To staro hudodelstvo smo že iz boljega vira zajéli, namreč Paratikin sam nam ga je povedal. Popraševali in spoznali smo, da je vse res, kar je povedal, tudi to, da je z dobrimi djanji, dobrotami in osrečevanjem ljudi si prizadeval, svojo hudo krivico zmanjšati in da se je

z deželo samo, ktero je zlo razžalil, z dobrimi djanji spravil. Modrost naše presvitle cesarice in njenih svetovavcov je zavoljo tega kakor tudi, ker zastaranje za-nj govori, spokornemu grešniku odpustila. Paratikinu je prizanešeno in to smo mu tudi že naznanili. Ne gre tedaj ne meni, ne Vam, več o tej reči govoriti. — Morebiti bi mi pa še kaj družega radi povedali, gospod Voroničev?“

Ko mu je minister tako naglo zaverl govorjenje, na ktero se je tako skerbno pripravljaj, je ostermel Voroničev tako, da je stal kakor steber molčé pred njim. Vidil je, da je vse njegovo skrivno in počasno potovanje zastonj. Preklinjal je sam pri sebi svojo počasno vožnjo in rad bi bil že zopet iz ministrove sobe, rad še celo iz Petrograda, kjer mu je tako spodletelo. Minister je še vedno čakal, da mu bo še kaj povedal. „Ali mi sicer nič nimate razodeti?“ ga vpraša minister nekoliko bolj ojstro.

„Prežlahтни gospod, samo priporočiti se Vam še imam,“ je jecljal Voroničev.

„Pomislite dobro, gospod! Ali mi nimate še nekaj povedati?“ je prašal minister še bolj ojstro in upre svoje oči sterno v Voroničevov obraz.

„Prav res, gospod minister, nič družega nimam,“ mu odgovori tá precej odkritoserčno, ker se ni nič hudega bal.

„Vam pa jez povem, gospod Voroničev!“ je rekel minister s strašnim glasom. „Vi ste umorivec mladenča Fedora. Mati nesrečnega mladenča Vas je zatožila naši presvitli cesarici. Vaša pomagača Aleksjevič in kovač Dimitri sta zaperta in sta svoje hudodelstvo obstala. Vse smo zvedili, utajiti ne morete nič. Že več tednov Vas zasledujejo služabniki pravice. Tako dobri ste bili, se sami izročiti, če ravno ne s svojo voljo. Ne govorite nič več; Vaša obsodba se ne da več premeniti. Postava zna spokornemu hudodelcu odpustiti, kateri je z dobrimi deli svojo krivico zbrisal. Terdovratnega hudobneža pa, za ktereга ne govori nobena čednost, nobeno kèsanje, nobeno lepo djanje, bo zadela vsa ojstrost sodbe!“

Pozvonil je, in straža pride v sobo.

„Peljite mi tega hudodelca na terdnjavo!“ je rekel minister. „Poglavar ga bo prevzél.“

O odhodu je preklinjal tako ujeti Voroničev tisto uro, ko se je zarotil, da bo Paratikina ugonobil. Ker je vidil, da je temu vse spregledano, ga je še huje obup razjedal.

Ker so bile priče tu, sodno preiskovanje ni dolgo terjelo. Voroničeva in njegova pomagača so obsodili za vse dni k težkim delom v sibirskih rudnikih.

Voroničeve posestva so vzeli skoraj vse njegovi dolžniki. Ostanek premoženja je pa dala cesarica Fedorovi materi za čas njenega življenja.

Paratikin — ktereга prvo delo je bilo, Štepanova, kateri mu je toliko vstregel, odkupiti in za njegove prihodnje dni lepo poskerbeti, je živel še več let v pobožnosti in dobrih delih, kakor pred.

V Rusii imajo to zgodbo še v dobrem spominu in prav dostikrat si krajšajo dolge zimske večere z njo.



# Kazalo.

---

	Stran.
I. Postilijon in stréže . . . . .	3
II. Dvajset let pozneje . . . . .	6
III. Slab in dober gospodar. Sovraštvo med njima in kaj iz njega pride . . . . .	13
IV. Staro hudodelstvo je razodeto . . . . .	21
V. En človek — dve imeni . . . . .	32
VI. Paratikinova stanovitnost. Voroničev se pelje počasi v Petrograd. Kaj Štepanov pripoveduje . . . . .	36
VII. Nadalje, kaj Štepanov pripoveduje . . . . .	42
VIII. Paratikin piše cesarici . . . . .	53
IX. Kdor drugim jamo koplje, sam va-njo pade . . . . .	57

